

sempre haurá fet una bona obra, y qui sembra cull una hora ó altre.

J. PONS PAGÉS.

PENSAÏNT - HI

Remembra 'l passat, ordona 'l present, proveeix a l'esdevenidor.

(Sagell de MARIÁN AGUILÓ.)

Alucó ls ulls i penso. Penso en Catalonia*, en Catalonia gran per l'intensitat de la seva vida completa més que no pas per l'extensió del seu domini territorial; en Catalonia nucleus de civilització i de cultura que espanyeix radiadament en tót lo món; qui com agrupació humana sia factor poderós en el benestar dels pobles; qui en l'actual crisi política i social del grupo europeu aporti orientacions salvadores i dongui, exteriorisant els principis de la seva constitució interna, la forma matriç concreta que hi ha de donar solució.

Penso en el passat. I veig Catalonia com nebulosa en els períodes romá i pre-romá, i la contempló en el període mig-egal mediterrani afermant solidament la seva existencia nacional, essent en la mar llatina l'estat més vital, triomfant durant molt temps de tots els seus enemics, portant en sí ls germens més fecons de les autonomíes individuals i collectives, i tendint a l'harmonisació d'aquestes dins d'una síntesi política superior.

Am la presa d'Alexandria i de Constantíoble pels Turcs, am llur predomini en el Mediterrá, comença un període de decadencia pera totes les nacions mediterrànies del grupo europeu, hi compresa la Catalana.

« La terra és rodona »: els cosmografs ja ho han dit. « Anant per la part occidental el trobarém el camí de la India », diuen els navegants

* Catalonia tant se val com Nació Catalana.

hardits; « el nou camí solament marítim extra-mediterrani que ns ha de portar al país de les especies sense pagar tribut als vaixells y als soldats turcs. Si l'trobém, aquest camí ignorat, ens farem poderosos, ens cobrirém de gloria. » I solquen la Mar Gran les naus exploradores, i Colom, sense pensars'ho, descobre un nou món, i Gama l'somniat camí atlántich cap a la India... Esmortuiment del Mediterrá, esmortuiment de Catalonia; segueix aquesta la sort d'aquell. Decadencia económic, decadencia literaria, decadencia artística... decadencia política... la constitució de l'Estat no és mes que l'marc de la pintura que representa la vida sencera de la nació. Tota la vida de Catalonia s'va encongint. Vetaquí la sort de la nació hispánica mediterrània. Castella, Portugal, les altres dues nacions hispaniques, les atlántiques, comencen un període de poixança i d'esplendor. Elles son les iniciadores del gran moviment d'exploració, de conquesta i d'explotació de les vastes encontrades americanes i sud-asiáticas: immensa tasca superior a les forces d'aquelles nacionalitats. Castella, unida al gran estat catalano-aragonés, el va absorbint lentament, i hereda d'aquell, integrant am la casa d'Austria nous elements de poixança, tot el seu poder europeu. Castella concentra en sí un feix de forces, — Portugal també hi és atreta, — aspirant a fer-les convergir en una monarquia castellana universal: pes massa feixuc per les seves espatlles. A pesar de les vides humanes de que pot disposar; a pesar dels immensos tresors vinguts de les Indies Occidentals; a pesar dels considerables recursos extrets de Nàpols, de la Lombardia i de Flandes, l'estat castellá, sempre exhauste, fa bancarupta en temps de Felip II, d'aquell rei que és personificació del genit polítich castellá, i va perdent, de sotragada en sotragada, totes ses possessions europees extra-hispaniques, i adhuc una bona part de les hispaniques.

La monarquia espanyola, dins la qual Castella pretén l'hegemonia, pert sota Felip II la Holanda, la Zelandia, Güeldres, Utrecht, Frisia, Over-Issesl i Croninga: les set Provincies unides qui constitueixen un nou estat. Sota Felip IV pert el Portugal, el Rosselló, el Vallespir, el Conflent, el Capsir, la Cerdanya, l'Artois... i